

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ ผู้บริหารโรงเรียน 1 คน และผู้ช่วยผู้บริหารที่รับผิดชอบการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดโรงเรียนละ 1 คน รวมเป็น 2 คน ต่อโรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 84 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด ตามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน สภาพทั่วไปของโรงเรียน สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน ปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน และปัญหา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด จำนวน 84 ฉบับ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการศึกษาปรากฏว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 40-50 ปี มากที่สุด ด้านวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่จบระดับปริญญาตรี ที่เหลือจบระดับปริญญาโท ตำแหน่งปัจจุบันอยู่ในตำแหน่งผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครองมากที่สุด ในด้านประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารนั้น พบว่ามากกว่าครึ่งมีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารต่ำกว่า 20 ปี รองลงมา มีประสบการณ์ระหว่าง 20-30 ปี และมากกว่า 30 ปี ตามลำดับ สำหรับประสบการณ์ของผู้บริหารในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันยาเสพติดส่วนใหญ่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 20 ปี รองลงมา มีประสบการณ์ 20-30 ปี และมีประสบการณ์มากกว่า 30 ปี น้อยที่สุด และผู้บริหารกว่าครึ่งหนึ่งผ่านการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมาแล้ว งานที่ผู้บริหารทำนอกเหนือจากงานป้องกันยาเสพติดมากกว่าครึ่งปฏิบัติงานด้านบริหาร และด้านการปกครอง ที่เหลือ

ปฏิบัติงานการสอน การวางแผนพัฒนา งานฝ่ายบริหาร งานฝ่ายวิชาการ และงานฝ่ายแนะแนว ตามลำดับ

สำหรับสภาพทั่วไปของโรงเรียนเกินกว่าครึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง รองลงมาเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่พิเศษ ตามลำดับ สถานที่ตั้งของโรงเรียนมากกว่าครึ่งอยู่ใกล้ถนนใหญ่ รองลงมาใกล้บ้านพักอาศัย ใกล้สถานที่ราชการ ใกล้แหล่งอบายมุข มีเพียงส่วนน้อยที่อยู่ใกล้ชุมชนแออัด ใกล้ศูนย์การค้าและใกล้โรงงานอุตสาหกรรม สำหรับอาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนจริงเกือบครึ่งหนึ่ง มีจำนวนน้อยกว่า 30 คน รองลงมาคืออาจารย์ปฏิบัติการสอนระหว่าง 30-50 คน และมากกว่า 50 คน ตามลำดับ ในส่วนของสภาพทั่วไปของโรงเรียนด้านยาเสพติดนั้น โรงเรียนเกือบทุกแห่งมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดของนักเรียน และพบว่ายาเสพติดที่แพร่ระบาดในโรงเรียนมากที่สุด คือ บุหรี่ รองลงมาคือ แอมเฟตามีน สารระเหยและสุราตามลำดับ ส่วนสาเหตุของการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนนั้น เกินกว่าครึ่งนักเรียนนำมาเสพในโรงเรียน และเกือบครึ่งหนึ่งโรงเรียนอยู่ใกล้แหล่งซื้อขายยาเสพติด รองลงมาคือ นักเรียนนำมาขายในโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนนำมาขาย และที่เหลือเพียงเล็กน้อยคือบุคคลภายนอกนำมาขายในโรงเรียน สถานที่นักเรียนมั่วสุมยาเสพติดภายในโรงเรียนนั้น พบว่า มากกว่า 2 ใน 3 จะมีการมั่วสุมบริเวณห้องน้ำห้องส้วม รองลงไปที่หลังอาคารเรียน ริมรั้วโรงเรียน มุมตึก และสนามกีฬา สำหรับภายนอกโรงเรียนนั้น พบว่าแหล่งที่นักเรียนมั่วสุมยาเสพติดมากที่สุดคือที่บ้าน รองลงมาคือ วัด ตามหมู่บ้านใกล้เคียง ข้างรั้วโรงเรียนตามลำดับ ส่วนแหล่งซื้อขายยาเสพติดของนักเรียนนั้น พบว่า ส่วนใหญ่ซื้อจากร้านค้าทั่วไป ซึ่งพบพอกับหมู่บ้านข้างเคียง รองลงมาได้แก่ร้านขายของชำ สถานเริงรมย์ โรงเรียน ชุมชนแออัด และร้านขายยา ตามลำดับ

ในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดด้านการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้ นั้น โรงเรียนทุกแห่งมีการสอดแทรกความรู้ และวิธีป้องกันยาเสพติดในการเรียนการสอนรายวิชาต่าง ๆ และมีการจัดป้ายประกาศข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดและเกือบทั้งหมดได้จัดเอกสาร แผ่นพับเรื่องยาเสพติดแจกครู นักเรียน หรือผู้ปกครอง ส่วนการพัฒนากระบวนการและเครื่องมือในการฝึกอบรมทักษะชีวิตที่จำเป็นแก่นักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดมากกว่า 2 ใน 3 ผู้บริหารตอบว่าได้จัดดำเนินการดังกล่าว สำหรับการให้การศึกษาและเผยแพร่

ความรู้เรื่องการป้องกันยาเสพติดนั้น พบว่า เกือบทั้งหมดได้จัดทำป้ายประกาศ การจัดนิทรรศการ รองลงมาคือ ให้นักเรียนค้นคว้าจัดทำรายงาน การจัดฉายวิดีโอ ภาพยนตร์ และจัดกิจกรรมเสริม เช่น การศึกษาดูงานนอกสถานที่ตามลำดับ

ในส่วนของการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดด้านพัฒนาสภาพแวดล้อมและกิจกรรมทางเลือก นั้น พบว่าผู้บริหารทุกคน ได้ดำเนินการตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา เพื่อสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาสภาพแวดล้อมและโครงสร้างให้พร้อมรับ พลอดนัย เหมาะแก่การเรียนรู้และพัฒนาการ ตลอดจนได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการให้นักเรียน พร้อมทั้งมีการจัดอุปกรณ์กีฬาให้นักเรียน แต่พบว่าอุปกรณ์กีฬามีไม่เพียงพอ สำหรับการจัดตั้งชมรมต่าง ๆ นั้น ชมรมที่จัดตั้งมากที่สุดเกือบทั้งหมดนั้น ได้แก่ ชมรมกีฬา ชมรมดนตรี ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และชมรมที่ได้จัดตั้งเกินกว่าครึ่งคือ ชมรมคอมพิวเตอร์ ชมรมต่อต้านยาเสพติด และชมรมวาดภาพ ส่วนการตรวจตราดูแลสถานที่ลับตาเพื่อมิให้นักเรียนมั่วสุมกันนั้น ได้มีการตรวจตราเกือบทั้งหมด สำหรับกิจกรรมที่ตรวจตราพบว่า มีอาจารย์เวรตรวจตราเป็นประจำมากกว่าที่สุด รองลงมาคือมีนักเรียนตรวจตรานาน ๆ ครั้ง มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่มีการตรวจตราร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

สำหรับการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดด้านพัฒนาการบริหารและการจัดการนั้น ผู้บริหารเกือบทั้งหมดได้รับทราบนโยบายการป้องกันยาเสพติด มีการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผน ป้องกันยาเสพติด มีการดำเนินการป้องกันยาเสพติดร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และมีการนิเทศติดตามผล โดยแบ่งเป็นการนิเทศประจำพ่อยๆ กับการนิเทศเป็นครั้งคราว มีส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่มีการนิเทศ สำหรับการบริหารจัดการด้วยวิธีการต่าง ๆ เมื่อพบนักเรียนใช้ยาเสพติด ส่วนใหญ่ใช้วิธีการตักเตือน รองลงมาได้แก่ พักการเรียน ให้ผู้ปกครองมาลาออก ทำทัณฑ์บน ไล่ออกจากโรงเรียน โรงเรียนนำไปปรึกษา และพักการเรียนเพื่อไปรักษาตามลำดับ

ส่วนการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดด้านบุคลากร พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารได้จัดให้มีการพัฒนาความรู้พื้นฐานการป้องกันยาเสพติดแก่บุคลากร ซึ่งกว่าครึ่งหนึ่งได้จัดทำโดยการประชุม และจัดเอกสารให้ศึกษา รองลงมาคือการสัมมนา ศึกษาดูงาน ฝึกอบรม ตามลำดับ และมีบางส่วนซึ่งเป็นส่วนน้อยที่ผู้บริหารไม่ได้จัดกิจกรรมดังกล่าว และยังพบว่าผู้บริหารเกือบทั้งหมด ได้มีการส่งครูเข้ารับการอบรม สัมมนา มีการจัดอบรมแกนนำนักเรียนและจัดหาเอกสารประกอบการเรียนการสอน

เรื่องยาเสพติดให้ครู นอกจากนี้ผู้บริหารส่วนใหญ่ยัง ได้ให้การสนับสนุนด้านกำลังใจและสวัสดิการแก่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น การพิจารณาความดีความชอบ การให้รางวัล การประกาศคำชมเชย เป็นต้น

ในส่วนการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดด้านรณรงค์ป้องกันยาเสพติดนั้น ผู้บริหารเกือบทั้งหมดได้มีการจัดการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน โดยจัดทำเป็นโครงการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งรูปแบบการจัดรณรงค์นั้นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ เติมนรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ประกวดคำขวัญ ประกวดเรียงความ ตอบปัญหา และการแสดงละครตามลำดับ และผู้บริหารมากกว่าครึ่งได้มีการผลิต พัฒนาสื่อเพื่อการรณรงค์ โดยการรณรงค์ดังกล่าวเกือบทั้งหมด ได้มีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเป็นจำนวนมาก ซึ่งสิ่งที่ได้รับการสนับสนุนเรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับได้ดังนี้ ได้รับการสนับสนุนด้านบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ ด้านเทคนิควิธีการ ด้านรางวัล

สำหรับปัญหาในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดที่พบ คือ ความเหมาะสมของสื่อการให้ความรู้ การผลิตสื่อการเรียนการสอน สื่อเผยแพร่เพื่อการรณรงค์ที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ การดูแลสถานที่ลับตาที่เอื้อต่อการเสพยาเสพติด งบประมาณในการดำเนินงาน และการวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เด็กติดยาเสพติด

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงรายครั้งนี้ มีผลการศึกษาปรากฏเป็นประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งเป็นพื้นฐานทางสังคมไทยที่ได้กำหนดบทบาทการเป็นผู้บริหาร ซึ่งจะเน้นบทบาทดังกล่าวที่เพศชายมากกว่าเพศหญิงเสมอมา ส่วนกลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 40-50 ปี เพราะผู้บริหารนั้นส่วนใหญ่การพิจารณาอายุหลักเกณฑ์ความอาวุโสด้านวัยวุฒิอยู่ และ ไม่พบระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรีในผู้บริหาร แสดงว่าผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษานั้นต้องมีความรู้ ความสามารถจริงๆ จึงจะได้รับการพิจารณาขึ้นมาสู่จุดนี้ได้ สำหรับสภาพทั่วไปของโรงเรียนเกินกว่าครึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 500-1,499 คน) เนื่องจาก

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดขนาดใหญ่พอสมควร และสถานที่ตั้งของโรงเรียนมากกว่าครึ่งตั้งอยู่ใกล้ถนนใหญ่ แสดงว่าความเจริญในท้องถื่นนั้นจะอยู่บริเวณถนนใหญ่ และอาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนจริงเกือบครึ่งหนึ่งมีจำนวนน้อยกว่า 30 คน ซึ่งต้องมีภาระในการดูแลเด็กนักเรียนในจำนวนที่สูงพอสมควร

ด้านการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนนั้น โรงเรียนเกือบทุกแห่งมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดของนักเรียน แสดงว่าผู้บริหารให้ความสำคัญในจุดนี้เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งข้อมูลที่ให้ก็นับว่ามีประโยชน์มาก โดยเฉพาะข้อมูลด้านการระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนนั้นส่วนใหญ่เป็นยาเสพติดประเภทหุนรี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ บัจฉิมา พิตรสาธิต (2539) และ ปวีณา ศรีบูรณ์ (2539) ที่ได้สำรวจการใช้ยาเสพติดของนักเรียน ซึ่งพบว่าการสูบบุหรี่มากที่สุด อาจเนื่องจากหุนรีเป็นยาเสพติดชนิดไม่ร้ายแรงจึงทำให้โรงเรียนไม่ใช้บทลงโทษที่รุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการตักเตือนเมื่อพบนักเรียนใช้ยาเสพติด จึงทำให้นักเรียนไม่เกิดความเกรงกลัว ผู้ศึกษามีความเห็นว่ ถึงแม้หุนรีจะไม่ใช่อยาเสพติดที่ผิดกฎหมายหรือเป็นยาเสพติดชนิดไม่ร้ายแรงก็ตาม แต่สามารถก่อให้เกิดผลเสียหลายอย่างในระยะยาว ทั้งด้านเศรษฐกิจ การยอมรับของสังคมและสุขภาพ เนื่องจากเป็นสาเหตุของโรคภัยไข้เจ็บที่ร้ายแรง คือ ถุงลมโป่งพอง กล้ามเนื้อหัวใจตาย มะเร็งที่ปอดและกล่องเสียง เป็นต้น ดังนั้นหุนรีจึงเป็นยาเสพติดที่สำคัญประการหนึ่งที่ผู้บริหารทุกคนควรจะต้องตระหนัก และป้องกันไม่ให้เยาวชนตกเป็นทาสของยาเสพติดชนิดนี้ นอกจากหุนรีแล้วยาเสพติดที่พบมีการแพร่ระบาดในโรงเรียนที่ควรเฝ้าระวังก็คือ แอมเฟตามีน โดยเฉพาะยาบ้า จากการศึกษาพบว่าเกินกว่าครึ่งมีการแพร่ระบาดในโรงเรียน โดยเฉพาะจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีลักษณะพิเศษกว่าจังหวัดอื่นเนื่องจากมีที่ตั้งติดต่อกับประเทศพม่า และประเทศลาว ซึ่งมีสถานการณ์ต่าง ๆ ตามแนวชายแดนที่สำคัญคือ ชนกลุ่มน้อยในเขตประเทศพม่าที่อยู่ติดกับจังหวัดเชียงราย เช่นกลุ่มปฎิวัติรัฐฉาน (ขุนล่า) และกลุ่มว้า ยังคงมีอิทธิพลต่อการผลิตและส่งออกยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์การสู้รบระหว่างทหารรัฐบาลพม่ากับกองกำลังชนกลุ่มน้อย มีผลทำให้มีการระบายนยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าตลอดจนการก่อตัวขององค์กรข้ามชาติ เช่น การใช้แรงงานต่างด้าว การลักลอบนำคนงานเข้าประเทศ การค้าโคเคน และการค้าอาวุธตามแนวชายแดนล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ปัญหา ยาบ้าในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งขณะนี้ในยุคเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ประชาชนหัน

ใบค้ายาบ้าเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการจับกุมยาบ้าในจังหวัดเชียงรายเป็นจำนวนมาก ตาม
 สื่อต่าง ๆ เช่น ไททัศน์ วิทยุ เป็นต้น และจากผลการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการส่วนหนึ่งเป็นผู้ใช้
 ยาเสพติด (ยาบ้า) เพราะอาชีพของผู้ประกอบการต้องทำงานหนัก ส่งผลให้บุตรธิดาขาดการดูแลจาก
 ผู้ปกครอง อาจเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางที่ผิดได้ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการเฝ้าระวังเรื่อง
 ยาบ้า เพราะถือว่าจังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่เสี่ยง และโทษของการใช้ยาแอมเฟตามีน ก็มีมาก
 เช่น การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน ผลต่อร่างกายผู้เสพ เช่น มีอาการทางสมอง เวียนศีรษะ
 นอนไม่หลับ ประสาทหลอน สมองเสื่อม ถ้าใช้เป็นระยะเวลาาน จะทำให้เป็นโรคจิตชนิด
 หวาดระแวง ลับสน มองเห็นภาพหลอน นอกจากจะมีผลเสียต่อร่างกายผู้เสพแล้ว ก็ยังมีผลกระทบ
 ต่อครอบครัว ต่อเศรษฐกิจ ต่อสังคม และสารเสพติดประเภทสุราพบน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะถ้า
 ดื่มแล้วจะสังเกตเห็นได้ชัดจากกลิ่นลมปากหรือสีผิวหน้าที่เปลี่ยนไป ประกอบกับขนาดของภาชนะ
 บรรจุใหญ่เทอะทะ และต้องมีภาชนะช่วยในการดื่ม เกิดความยุ่งยากหลายประการ

สาเหตุการแพร่ระบาดของยาเสพติดนั้น เกินกว่าครึ่งพบว่านักเรียนนำมาเสพเอง แสดง
 ว่าต้องมีการเตรียมมาจากบ้านพักหรือหอพัก อาจเนื่องมาจากการหาซื้อจากภายนอกหรือบุคคลอื่น
 กล่าวจะมีปัญหา เช่น ผู้ปกครองหรืออาจารย์จะจับได้ จึงต้องเตรียมมาเอง และสถานที่นักเรียน
 มักไปมั่วสุมยาเสพติดในโรงเรียนนั้นมากกว่า 2 ใน 3 จะมีการมั่วสุมบริเวณห้องน้ำห้องส้วม เป็น
 เพราะสถานที่ดังกล่าวค่อนข้างมืดซิด เป็นที่ลับตา และเป็นส่วนตัว และมักแยกห้องน้ำ ชาย-หญิง
 ออกจากห้องน้ำอาจารย์ โอกาสที่จะตรวจพบโดยอาจารย์นั้นค่อนข้างยาก บริเวณอื่น ๆ เช่น
 หลังอาคารเรียน ริมรั้วโรงเรียน มุมตึก สนามกีฬาในร่มน้อย เพราะเป็นสถานที่เปิดเผย มีผู้คน
 ผ่านไปมา ส่วนสถานที่ที่นักเรียนมักไปมั่วสุมยาเสพติดนอกโรงเรียนนั้น พบว่าส่วนใหญ่เป็นที่บ้าน
 อาจเนื่องมาจากบ้านมีหลายห้อง หลายชั้น จึงสามารถแอบใช้ยาเสพติดได้โดยปลอดภัยจากการ
 ตรวจพบของผู้ปกครอง ส่วนแหล่งซื้อขายยาเสพติดของนักเรียนส่วนใหญ่ซื้อจากร้านค้าทั่วไป และ
 หมู่บ้านข้างเคียง อาจเป็นเพราะร้านค้านั้นค้าขายสินค้าหลายรายการ ถ้ามีสารเสพติดปะปนอยู่บ้าง
 ก็สามารถผ่านการตรวจตราจากผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้ สำหรับหมู่บ้านข้างเคียง อธิบายได้ว่า การ
 เสพยาเสพติดนั้นต้องปฏิบัติเป็นกลุ่มเป็นพวก ถึงจะมีความสุข สนุกสนานเต็มที่ ดังนั้น เพื่อนที่อยู่
 หมู่บ้านข้างเคียง อาจนำไปให้ซึ่งกันและกัน ส่วนร้านขายยาพบว่าเป็นแหล่งซื้อขายยาเสพติด

น้อยที่สุด เนื่องจากนโยบายที่เอาจริงเอาจังมากขึ้นของกระทรวงสาธารณสุข ที่ให้มีการกวดขันตรวจตราอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับปัจจุบันร้านขายยาต้องมีเภสัชกรอยู่ประจำ จึงทำให้มีการพบการซื้อขายยาเสพติดที่ร้านขายยาน้อยที่สุด

การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดด้านการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้ใน โรงเรียนทุกแห่งมีการสอดแทรกความรู้และวิธีป้องกันยาเสพติดในการเรียนการสอนรายวิชาต่างๆ อาจเป็นเพราะเป็นนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนในการกระตุ้นให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนมีความตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด และให้สอดแทรกความรู้เรื่องยาเสพติดในรายวิชาที่ปฏิบัติการสอน จึงทำให้นักเรียนพัฒนาการรับรู้ ความเชื่อ เจตคติและความสามารถในการป้องกันสารเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุรเดช วงศ์บา (2524) ที่พบว่า วิธีป้องกันไม่ให้เด็กเรียนติดยาเสพติดให้โทษโดยแทรกความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษในบทเรียนที่สอน ผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่า ภัยยาเสพติดเมื่อเกิดขึ้นแล้ว แก้ไขได้ยาก ผู้ที่เคยติดยาเสพติดและได้รับการบำบัดแล้ว ส่วนใหญ่มักกลับมาติดยาอีก ดังนั้นการป้องกันการติดยาเสพติด โดยการประสานประสานกับการสอนรายวิชาต่างๆ จะเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการป้องกันภัยยาเสพติดให้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี และผู้บริหารเกือบทั้งหมด ได้จัดเอกสาร แผ่นพับ เรื่องยาเสพติดแจกครู นักเรียน หรือผู้ปกครอง คาดว่าส่วนหนึ่งจัดทำขึ้นเอง บางส่วนอาจขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กรมตำรวจ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นต้น และทุกแห่งมีการจัดป้ายประกาศข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตลอดจนมีการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้ในเรื่องการป้องกันยาเสพติด เช่น การจัดป้ายประกาศ รองลงมาคือ การจัดนิทรรศการ การให้นักเรียนค้นคว้าและจัดทำรายงาน การฉายวิดีโอทัศน์หรือภาพยนตร์ ตลอดจนการจัดกิจกรรมเสริม เช่น การศึกษาดูงานนอกสถานที่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนที่จะช่วยเสริมการให้ความรู้เรื่องยาเสพติดในโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น เพราะเป็นการเสริมความรู้ นอกจากการเรียนในห้องเรียน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญ และเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และโรงเรียนนั้นเป็นสถานที่ให้ความรู้ ให้ประสบการณ์อบรมสั่งสอนนักเรียนให้ได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และบุคลิกภาพให้เป็นไปตามที่สังคมปรารถนา (กองสารวัตรนักเรียน, 2534) ฉะนั้นจึงถือเป็นโอกาสอันดีที่ทางโรงเรียน ซึ่งเป็นแหล่งที่มีความพร้อมที่จะ ให้ความรู้ในการป้องกันยาเสพติด แก่ นักเรียนได้เป็นอย่างดี

การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดด้านพัฒนาสภาพแวดล้อมและกิจกรรมทางเลือก โรงเรียนทุกแห่งได้มีการดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา เพื่อสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาสภาพแวดล้อมและโครงสร้างให้ร่มรื่น ปลอดภัย เหมาะแก่การเรียนรู้และการพัฒนาการ ตลอดจนได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการแก่นักเรียน และจัดอุปกรณ์กีฬาให้นักเรียน เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชน ที่จะเติบโตต่อไปในอนาคตว่าจะต้องมีการพัฒนาด้านคุณภาพ ดังนั้นจึงได้สนับสนุนงบประมาณ โดยเฉพาะนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และพยายามจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการแก่นักเรียน ตลอดจนจัดหาอุปกรณ์กีฬาให้นักเรียน เพื่อให้หลีกเลี่ยงจากสิ่งเสพติดและอบายมุขทั้งหลาย และจากผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดตั้งชมรมกีฬา ซึ่งสอดคล้องกับแผนป้องกันสารเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2540-2544 (2539) ในแผนงานพัฒนาสภาพแวดล้อมและกิจกรรมทางเลือก ซึ่งระบุว่า "สนับสนุนให้สถานศึกษามีความพร้อมจัดกิจกรรมออกกำลังกายและกีฬาอย่างกว้างขวางและเป็นประจำ และสอดคล้องกับคณะกรรมการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539) ที่สนับสนุนให้สถานศึกษาทุกสังกัดจัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา ตลอดจนกิจกรรมทางเลือกอื่นๆ อาจเนื่องจากผู้บริหารและครูมีความเข้าใจและสำนึกในบทบาทหน้าที่ของการเป็นครูอย่างแท้จริง ไม่มุ่งแต่การเรียนการสอนเพียงด้านเดียว แต่มีการจัดตั้งชมรมต่างๆ อันจะส่งผลให้นักเรียนมีความนับถือตนเอง มีความสัมพันธ์เกิดความรู้สึกมุ่งมั่น เคารพตนเอง และเกียรติภูมิของบุคคล มีทักษะส่วนตน ทักษะสังคม ตลอดจนมีทักษะอาชีพ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นเกราะคุ้มกันภัยของยาเสพติดได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้โรงเรียนส่วนใหญ่มีการตรวจตราดูแลสถานที่ลับตา เพื่อมิให้นักเรียนมั่วสุม โดยมีอาจารย์เวรตรวจตราเป็นประจำ อาจเนื่องจากผู้บริหารเล็งเห็นความสำคัญของปัญหายาเสพติด มีความตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานอย่างรัดกุม เพื่อดูแลและป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียน หรือเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในการตรวจตราสถานที่ลับตานั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าหากให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น จะช่วยให้ทางโรงเรียนได้ทราบปัญหาที่แท้จริงมากขึ้น เพราะนักเรียนด้วยกันเองจะสามารถหาข้อมูลจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันเอง ได้ดีกว่า

อาจารย์ เพราะเป็นวัยเดียวกัน จะมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันมากกว่าอาจารย์ หากมีปัญหานักเรียนจะกล้าเล่าให้เพื่อนฟังมากกว่า ซึ่งอาจารย์จะได้รับทราบข้อมูลเหล่านี้จากการที่นักเรียนช่วยได้มากกว่าที่อาจารย์จะเป็นผู้ตรวจตราฝ่ายเดียว

การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดด้านพัฒนาการบริหารและการจัดการ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารได้รับทราบนโยบายการป้องกันยาเสพติด การรับทราบนโยบายการป้องกันยาเสพติดจะทำให้ทุกโรงเรียนมีแนวทางในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดไปในทิศทางเดียวกัน และบรรลุวัตถุประสงค์ของแผนที่วางไว้ และผู้บริหารส่วนใหญ่มีการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนป้องกันยาเสพติด มีเพียงบางส่วนที่ไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนป้องกันยาเสพติด ซึ่งจากการศึกษาสถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนหนึ่ง ไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน จึงอาจส่งผลให้ผู้บริหารส่วนนั้นไม่เห็นความสำคัญของการวางแผน หรือไม่ทราบหลักการในการวางแผนการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ผู้บริหารมีการดำเนินการป้องกันยาเสพติดร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน อาจเนื่องจากผู้บริหารตระหนักและเห็นความสำคัญในการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก เพราะปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาระดับชาติ การที่จะดำเนินงานป้องกันยาเสพติดให้ได้ผลนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าผู้บริหารมีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น บุคลากรผู้เชี่ยวชาญ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ เทคนิควิธีการ รางวัล นอกจากนี้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ความสนใจ และเห็นความสำคัญต่อปัญหายาเสพติดในปัจจุบันเป็นอย่างมาก จึงทำให้ทุกองค์กรมีความตื่นตัว และร่วมมือกันรับผิดชอบเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2539) ซึ่งได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาแบบครบวงจร ซึ่งระบุว่า "ให้ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนองค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชนในท้องถิ่น รวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง" ซึ่งรูปแบบของการจัดรณรงค์นั้น ส่วนใหญ่ได้จัดเดินรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ประวาดคำขวัญ ประวาดเรียงความตอบปัญหา และมีการผลิต พัฒนาสื่อ เพื่อการรณรงค์ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารได้ดำเนินการตามกรอบนโยบาย การดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539) ซึ่งระบุว่า ให้มีการรณรงค์และเผยแพร่ ให้ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดแก่นักเรียน นักศึกษา

อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เช่น ติดโปสเตอร์ในสถานศึกษา ประกวดเรียงความ ประกวดสุนทรพจน์ เป็นต้น และได้สอดคล้องกับการศึกษาของ อำไพ สวัสดิพิงษ์ (2533) ที่พบว่า สภาพการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนอาชีวเอกชน โดยเฉลี่ยมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เช่น การจัดให้โรงเรียนมีส่วนร่วมทางวิชาการทั้งในและนอกโรงเรียน ในการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด เช่น ตอบปัญหา ประกวดคำขวัญ ฯลฯ นอกจากนี้ผู้บริหารเกือบทั้งหมด ได้มีการรณรงค์ โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก และส่วนมากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น บุคลากรผู้เชี่ยวชาญ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ เป็นต้น อาจเนื่องจากผู้บริหารตระหนักและเห็นความสำคัญในการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก และผู้ศึกษามีความเห็นว่า การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน ถ้ากระทำโดยลำพังหรือต่างคนต่างทำ ย่อมไม่ประสบผลสำเร็จอย่างแน่นอน เพราะนักเรียนมีจำนวนมาก รวมทั้งปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ป้องกันและแก้ไขค่อนข้างยาก เป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง ดังจะเห็นได้จากปัญหายาเสพติดมีมาตั้งแต่อดีตและนับวันจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทั้งในและนอกสถานศึกษา ดังนั้นต้องอาศัยความร่วมมือความสามัคคี การประสานงานของบุคลากรหลายฝ่าย เพื่อให้มีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมสำหรับการบริหารจัดการเมื่อพบนักเรียนใช้ยาเสพติด ส่วนใหญ่ใช้วิธีการตักเตือน อาจเป็นเพราะปัญหายาเสพติดที่แพร่ระบาดในโรงเรียนยังไม่ร้ายแรงนัก ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาที่พบว่ายาเสพติดที่แพร่ระบาดในโรงเรียนส่วนใหญ่คือบุหรี่ จึงทำให้ครูใช้วิธีการตักเตือน ซึ่งเป็นการลงโทษสถานเบา และจากผลการศึกษา พบว่านักเรียนส่วนใหญ่แอบใช้ยาเสพติดในสถานที่ลับตา คือ ห้องน้ำ ห้องส้วม จึงส่งผลให้ครูไม่สามารถจะรับทราบได้ทุกครั้ง เพราะถ้าครูพบเห็นนักเรียนใช้ยาเสพติดบ่อย ๆ อาจมีมาตรการกำหนดโทษที่มากกว่าการตักเตือน

สำหรับการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดด้านบุคลากรนั้น ส่วนใหญ่ผู้บริหารได้พัฒนาความรู้พื้นฐานการป้องกันยาเสพติดแก่บุคลากร ส่งครูเข้ารับการอบรมสัมมนา จัดอบรมแกนนำนักเรียน จัดหาเอกสารประกอบการเรียนการสอนให้ครู ซึ่งเป็นการสนับสนุนการสอนของครูให้สอนได้สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนด้านกำลังใจและสวัสดิการแก่ผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญกำลังใจและทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจในการปฏิบัติงานป้องกันยาเสพติด ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนเกิดผลสูงสุด

ในส่วนการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดด้านรณรงค์ป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน เกือบทั้งหมดผู้บริหารได้จัดทำเป็นโครงการ อาจเนื่องจากผู้บริหารได้ดำเนินงานตามกรอบนโยบายในแผนป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา ซึ่งถ้าผู้บริหารไม่ปฏิบัติตามกรอบของกระทรวงศึกษาธิการ อาจโดนเพ่งเล็ง และไม่เป็นที่ไว้วางใจของทางราชการ อันจะส่งผลกระทบต่อความมีชื่อเสียงของโรงเรียน ทำให้ผู้ปกครองไม่ส่งบุตรหลานของตนเข้ามาศึกษาในโรงเรียนต่อไป

สำหรับปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด พบว่ามีอยู่ 2 กิจกรรมที่มีปัญหามากกว่าครึ่ง คือ ปัญหาเรื่องงบประมาณในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ซึ่งอาจเนื่องจากโรงเรียนทุกแห่งเป็นโรงเรียนในสังกัดของรัฐบาลที่ได้รับงบประมาณตามเกณฑ์ที่รัฐกำหนดให้เท่านั้น ซึ่งเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว องค์กรที่อยู่ในสังกัดของรัฐบาลมักจะ ได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ เพราะงบประมาณโดยรวมนั้นมีจำกัด รัฐต้องพยายามกระจายงบประมาณเหล่านี้ไปยังหน่วยงานต่างๆ ให้ได้ครอบคลุมมากที่สุด จึงเกิดปัญหาความไม่เพียงพอของงบประมาณขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอำไพ สวัสดิพิงษ์ (2533) ที่พบว่าปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการป้องกันยาเสพติด คือ ขาดงบประมาณ และจากผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารมากกว่าครึ่งได้ประสานงานเพื่อขอความร่วมมือและ ได้รับงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งถือว่าส่งผลให้การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดได้บรรลุผลสำเร็จ และอีกกิจกรรมที่มีปัญหามากกว่าครึ่งก็คือ เรื่องการผลิตสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งสื่อเผยแพร่ประเภทต่าง ๆ เพื่อการรณรงค์ที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ ซึ่งปัญหานี้ก็สืบเนื่องมาจากปัญหาแรก คือ งบประมาณไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ดีได้และจากผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านป้องกันยาเสพติด ต่ำกว่า 20 ปี และมีบางส่วนไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ส่งผลให้ประสบการณ์ของผู้บริหารในการผลิตสื่อการเรียนการสอนรวมทั้งการเผยแพร่ประเภทต่าง ๆ เพื่อการรณรงค์ไม่ได้ตามมาตรฐานและคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร

ปัญหาอีกอย่างก็คือ ปัญหาเรื่องการจัดสถานที่ลับตาที่เอื้อต่อการเสพยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปวีณา ศรีบุญรัตน์ (2539) และปัจฉิมา พิศรสาธร (2539) ที่พบว่าปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษามีปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดสถานที่ลับตาที่เอื้อต่อการเสพยาเสพติด ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษาต่างจังหวัด

มีพื้นที่มาก ไม่มีรั้วรอบขอบชิด จึงทำให้ยากลำบากและเป็นอุปสรรคต่อการสอดส่องดูแล และจากผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารที่รับผิดชอบงานป้องกันยาเสพติด ทุกคนจะปฏิบัติงานอื่นๆ นอกเหนือจากการป้องกันยาเสพติด เช่น งานบริหาร งานฝ่ายปกครอง งานปฏิบัติการสอน งานฝ่ายวิชาการ เป็นต้น จึงทำให้ผู้รับผิดชอบไม่มีเวลาในการทุ่มเทให้กับการดำเนินงานด้านนี้เท่าที่ควร การดูแลสถานที่ลับตาจึงเป็นปัญหาได้ เพราะการตรวจตราแต่ละครั้งต้องใช้เวลามาก ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการดูแลสถานที่ลับตาที่เอื้อต่อการเสพยาเสพติด เป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน โดยจะต้องอาศัยความร่วมมือกันทุกฝ่าย

สำหรับปัญหาเรื่องความรู้ของครูในเรื่องการจัดทำสื่อการเรียนการสอน เรื่องยาเสพติด อาจเนื่องมาจากความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ของครูเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดยังมีไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ที่พบว่า ผู้บริหารร้อยละ 38.10 ไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการทำสื่อการสอนที่เหมาะสม รวมทั้งครูอาจจะไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการทำสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับยาเสพติดโดยเฉพาะ ผู้ศึกษามีความเห็น ถ้าครูได้พัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำสื่อการเรียนการสอนเรื่องยาเสพติดแล้ว จะทำให้มีการจัดทำสื่อการสอนที่เหมาะสม ส่งผลให้บทเรียนน่าสนใจ นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องของยาเสพติดได้มากขึ้น

และปัญหาอีกอย่างหนึ่งในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดก็คือ การขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ผู้ปกครอง ชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากครูไม่ได้ติดต่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ครูขาดการติดต่อกับประธานกับผู้ปกครอง (กองสารวัตรนักเรียน, 2534) หรือผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ให้ความร่วมมือกับครู หรือผู้ปกครองของนักเรียนส่วนมากมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว จึงไม่มีเวลาให้กับทางโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ กรมพลศึกษา (2534) ที่ระบุว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานป้องกันยาเสพติด คือ ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือและไม่ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ ปวีณา ศรีบุญ (2539) และ ปัจฉิมา พิศรสาธร (2539) ที่พบว่าปัญหาในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร และในภาคใต้คือการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าผู้บริหารควรถือเป็นหน้าที่สำคัญที่จะ

สร้างความสัมพันธ์ภาพระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานต่าง ๆ ผู้ปกครอง ชุมชน และกิจกรรมที่เป็นสื่อสัมพันธ์ที่โรงเรียนควรจัด คือ การเชิญผู้ปกครองนักเรียน หรือประชาชนในชุมชน ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาโรงเรียน ตลอดจนมีการรายงานเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ และให้ถือว่า บ้าน โรงเรียน ชุมชน เป็นสิ่งแวดล้อมใกล้ชิดตัวที่มีอิทธิพลต่อการผลักดันให้คนไปพึ่งยาเสพติดหรือใช้ยาเสพติดได้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ม.ป.ป.) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2540-2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539) ที่ว่าทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ต้องดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการอย่างจริงจัง โดยให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจากประชาชนด้วย และผู้ศึกษา มีความเห็นว่าการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ความสามัคคี และการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนชุมชนที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารจึงควรตระหนักในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน หน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนชุมชน

นอกจากนี้ปัญหาอีกประการหนึ่งของการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดก็คือ การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เด็กติดยาเสพติด อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมักปิดไม่บอกความจริงแก่ครู ผู้ปกครอง ไม่ให้ความร่วมมือ ครูมีภาระมาก ดังผลการศึกษาที่ว่างานที่ทำนอกเหนือจากงานป้องกันยาเสพติดกว่าครึ่งหนึ่งจะทำงานฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครอง นอกจากนี้ก็จะมีงานปฏิบัติการสอน งานวางแผน การพัฒนา เป็นต้น ทำให้ไม่มีเวลาค้นหาสาเหตุและติดตามดูแลนักเรียนได้อย่างต่อเนื่องและครูอื่นในโรงเรียนไม่ให้ความช่วยเหลือ เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบโดยตรง ผู้ศึกษามีความเห็นว่า การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เด็กติดยาเป็นเรื่องสำคัญ และจำเป็นในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากสาเหตุการติดยาเสพติดของนักเรียนมีมากมายและแตกต่างกัน ดังนั้นการวิเคราะห์สาเหตุการติดยาของเด็กอย่างได้ผล จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันหลายฝ่าย ทั้งโรงเรียน ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน

นอกจากนี้ผู้บริหารยังได้เสนอปัญหาที่พบเพิ่มเติมที่สำคัญอีกประการ คือมีโรงเรียนบางแห่งในจังหวัดเชียงรายอยู่ติดต่อกับชายแดน ซึ่งทำให้การซื้อขายยาเสพติดมาใช้หรือเส่ง่าย โดยที่จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ปลูกพืชเสพติด พื้นที่ค้าและลำเลียงยาเสพติด และเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่

ระบาดของยาเสพติดอีกด้วย ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าภายใต้การดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ที่อยู่ติดกับชายแดน ต้องผสมผสานมาตรการทั้ง 4 ประการ คือการควบคุมพืชเสพติด การป้องกันการติดสารเสพติด การบำบัดรักษา และการปราบปราม โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย และสังคมที่เหมาะสม ซึ่งต้องมีการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการในเรื่องของงบประมาณ การมีส่วนร่วม การปรับกลไกและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนและพัฒนาบุคลากร และการมีแผนงานร่วมกันระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องที่มีประสิทธิภาพด้วย จึงจะทำให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ผลดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่ามีปัญหาในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดหลายประการ ดังที่กล่าวไว้ในผลการศึกษา ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่แม้มีไม่ถึงครึ่ง แต่เนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาจึงได้มีข้อเสนอแนะไว้ 4 ประเด็นดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนปฏิบัติตามแผนป้องกันสารเสพติด ในสถานศึกษาอย่างจริงจัง และเน้นให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความตระหนักเห็นความสำคัญต่อปัญหายาเสพติด และรับผิดชอบร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ไว้วางใจระหว่างครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ครูประจำชั้นและครูแนะแนว เพื่อสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เด็กติดยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนจัดส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศภายใน หรือการจัดการนิเทศภายในกลุ่มโรงเรียนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน ตลอดจนส่งเสริมบุคลากรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดโดยตรง เช่น ครูแนะแนว ครูประจำชั้น และครูที่เป็นคณะกรรมการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน เข้ารับการอบรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหาใช้ยาเสพติด เพื่อให้ได้รับความรู้และนำมาใช้ในการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ทราบถึงความสำคัญของการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน เพื่อให้เกิด

ความเข้าใจ และความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้มากขึ้น ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ป้องกันยาเสพติดขึ้น โดยมีตัวแทนของชุมชน ผู้ปกครองและบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการ และจัดให้มีการประชุมร่วมกันทุกเดือน ซึ่งนอกจากจะได้ทราบการ ปฏิบัติงานของฝ่ายอื่น ๆ แล้ว ยังจะได้ช่วยกันแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดตั้งทีมงานของนักเรียนในลักษณะกรรมการนักเรียน หรือเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้เป็นผู้ปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน ร่วมกับ ครู อาจารย์ เพื่อให้ การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

3. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเน้นแนวทางการป้องกันยาเสพติด ซึ่งแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ ตัวนักเรียน ควรสอนให้เกิดการสร้าง "ภูมิคุ้มกัน" มีทักษะชีวิต (Life skill) เพียงพอที่จะ ไม่ให้ตนเองติดสารเสพติด เช่น มีทักษะในการปฏิเสธ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคาดการณ์ เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการรับผิดชอบตนเอง และการควบคุมตนเองได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม

บิดา มารดา โรงเรียนต้องมีการประสานงานกับ บิดา มารดา ส่งเสริมให้บิดา มารดา มีความรักความอบอุ่น ความสนใจ ให้เวลาและให้คำปรึกษาแก่บุตรได้ทุกเรื่อง ทุกโอกาส รวมทั้ง ควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี เลิกพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สวนทางกับกิจกรรมอบรม เลี้ยงดูบุตร ควรมี กิจกรรมร่วมกันในโอกาสต่าง ๆ และให้บุตรมีส่วนร่วมในการดูแลครอบครัวด้วย

โรงเรียน ไม่ควรส่งเสริมให้เด็กเรียนเก่งเพียงอย่างเดียว ควรพยายามวิเคราะห์ หาจุดเด่นของนักเรียนแต่ละคน แล้วส่งเสริมให้เด่นทางด้านนั้น ๆ หรือสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวกับ เยาวชน เช่น กลุ่มเพื่อนเพื่อเพื่อน จัดอบรมกลุ่มผู้นำเยาวชน รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร ในการติดตามพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในโรงเรียน เป็นต้น

ครู ครูทุกคนควรมีทักษะการเป็นที่ปรึกษา โดยเฉพาะครูผู้ปกครอง ไม่ควรใช้บทบาท ของการลงโทษเพียงอย่างเดียว ควรเพิ่มบทบาทของการเป็น บิดา มารดา และบทบาทของการ เป็นเพื่อน แล้วแต่สภาพปัญหาของนักเรียน

4. ผู้ที่ประสงค์จะศึกษาเรื่องนี้ในโอกาสต่อไป ควรจะได้ศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เช่น ประเภทโรงเรียน คือโรงเรียนชาย โรงเรียนหญิง โรงเรียนสหศึกษา หรือตามขนาดของโรงเรียน

และเนื่องจากผู้ศึกษาได้ศึกษาเฉพาะ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย เท่านั้น หากมีผู้สนใจจะศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาภาพรวมทั้งประเทศ หรือศึกษาในภาคต่าง ๆ เนื่องจากแต่ละภาคมีสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนกัน ทำให้ปัญหายาเสพติดแตกต่างกันออกไป การดำเนินงานป้องกันยาเสพติด จึงควรมีการปรับให้เหมาะสมกับสภาพในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางนโยบายการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศต่อไป และควรใช้การรวบรวมข้อมูลโดยวิธีอื่น ๆ นอกจากการใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึกและละเอียดมากขึ้น เช่น การใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต เป็นต้น